

nauwelijks iemand kon zich voorstellen dat die misère verbleekte bij wat de meeste joden hadden doorstaan. Overigens wensten in Nederland net als in België de meeste joodse overlevenden zelf liever niet als uitzonderingen te worden gezien.

Aalders waarschuwt wel voor anachronismen bij onze oordeelsvorming, maar precies in de beschrijving van die naoorlogse historische context in Nederland blijft hij wat in gebreke. Een synthese van wat daaromtrent uit andere studies bekend is, had ik wel verwelkomd. Ook wat meer analyse van de houding van de kabinetten na de bevrijding had wellicht verhelderend gewerkt: hij geeft het wel aan in zijn conclusie, maar in het corpus van de tekst valt verder niet veel duiding te zoeken. Ten slotte gebeurde er, zoals Pieter Lagrou met veel verve heeft aangetoond, met de joden wat er met alle slachtoffers van de oorlog in Nederland gebeurde: zij werden allen samen zonder onderscheid onder de kunstmatige vlag van de nationale consensus verenigd en in een zijvertrekte geduwd om de wederopbouw van de Nederlandse natie niet in de weg te staan (Pieter Lagrou, *The legacy of Nazi occupation. Patriotic memory and national recovery in Western Europe, 1945-1965* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000)). Wat dat betreft was de situatie in België duidelijker. Daar werden de slachtoffers van de vervolging wel als politieke gevangenen erkend, met uitzondering weliswaar voor de raciaal gedeporteerde joden (een discriminatie die trouwens tot op de dag van vandaag niet echt werd weggewerkt).

Rudi van Doorslaer

G. Rooijackers, e. a., *De musealisering van het platteland. De historie van een Brabants boerenhuis* (Nijmegen: SUN, 2002, 187 blz., €22,50, ISBN 90 5875 013 2).

Deze bundel is verschenen naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van de Meierijsche museumboerderij te Heeswijk. Het boek bevat bijdragen over de bewonersgeschiedenis, bouwhistorie en wooncultuur van dit Brabantse boerenhuis in de periode voor 1975, evenals de transformatie tot museumboerderij en de reflectie daarop. Wat deze publicatie echter interessant maakt, is dat aan de hand van de lotgevallen van een concreet boerenhuis, een cultuurhistorisch commentaar gegeven wordt op het verschijnsel van de musealisering van het platteland.

Buitenstaanders en eliteaire buitenlui hebben zich het platteland in de loop der tijd steeds weer toegeëigend. In de jaren zestig en zeventig van de twintigste eeuw werd het wonen in een boerenhuis en het genieten van de 'rust' van het platteland voor de stedeling steeds meer als een romantisch ideaalbeeld gezien. In het verlengde daarvan beschouwde men het boerenhuis als een belangrijk cultureel erfgoed. In dit proces van monumentalisering paste ook de musealisering van het platteland. De museumboerderij was in eerste instantie bedoeld om het rurale erfgoed ter plekke te behouden en te behoeden. Daarnaast wilde men de plattelandscultuur aan een breed publiek presenteren. Dit zorgde overigens wel, aldus de auteurs, voor een spanning tussen de authenticiteit bij de inrichting van een museum en de wens tegemoet te komen aan de idealistische ideeën die leven bij de bezoeker, de stadse toerist. De eigen agrarische bevolking toonde overigens opvallend weinig interesse: voor haar was dat verleden blijkbaar nog te nabij en te realistisch.

In het afsluitend deel gaat Gerard Rooijackers, hoogleraar Nederlandse etnologie aan de Universiteit van Amsterdam en het Meertens Instituut, in op recente ontwikkelingen met betrekking tot het platteland in Nederland. Met de komst van de 'stadse stoepschijters' verschijnen, door een tekort aan 'authentieke' boerderijen, overal in het buitengebied boerderettes.

Wordt er door Rooijackers wat neerbuigend gedaan over de 'boerderettes', het hergebruik van agrarische gebouwen in de vorm van visfarm, sex- of relaxboerderij en kampeerboerderij kan al helemaal niet door de beugel. Opvallend is ook hier dat de dragers van die 'zuivere plattelands-cultuur' zelf, de boeren, zodra ze de kans krijgen, een moderne bungalow op hun erf zetten.

Ondanks deze veranderingen is de boerderij als culturele categorie nog volop in ons post-moderne bewustzijn aanwezig en wordt het platteland stevast beschouwd als locus van authenticiteit. Samenstellingen met 'boerderij' of 'eco' roepen een positieve connotatie op waarmee geld te verdienen valt zonder afbreuk te doen aan het aura van eerlijkheid, duurzaamheid en natuurbewustzijn, terwijl boeren door de publieke opinie juist vooral als bedreigers en aantasters van het tot cultureel erfgoed aangeduide platteland worden gezien. De boeren, die door allerlei overheidsmaatregelen onder vuur liggen, zetten zich dan ook steeds meer af tegen de 'stadse stoepenschijters'.

Er doet zich nu een schijnbaar tegenstrijdige situatie voor. Aan de ene kant is er sprake van een toenemende exploitatie van het platteland als toeristisch-recreatief product en aan de andere kant is er sprake van een musealisering van het landschap, inclusief de boerderijen, tot cultureel erfgoed. Het platteland komt zo, mede door het streven naar authenticiteit en reconstructie, in een nieuwe fase van moderniteit, die het aanzien ingrijpend zal veranderen. In dit langetermijnperspectief kunnen we, aldus de auteurs van deze bundel, de museumboerderij als een vroege uitingsvorm van dit proces beschouwen.

Het is de bijdrage van Rooijackers die *De musealisering van het platteland* tot een interessante bundel maakt. De andere bijdragen in deze bundel verschillen nogal van opzet en schrijfstijl, wat de leesbaarheid niet altijd ten goede komt. Dit boek lijkt dan ook vooral te zijn geschreven voor de direct-betrokkenen en geïnteresseerden in de Heeswijkse museumboerderij.

Edwin Maes

A. W. G. van Oosterhout, *De precaire autonomie van de Nederlandse marinescheepsbouw* (Dissertatie Universiteit van Twente; [Enschede: Universiteit van Twente], 2001, 418 blz., ISBN 90 365 1650 1).

Het proefschrift van Ton van Oosterhout is onmiskenbaar het resultaat van noeste arbeid, waarbij hij zich buigt over de vraag of de Nederlandse politiek de ontwikkeling van de marine heeft aangestuurd of dat er in zekere mate sprake is geweest van autonoom handelen van de marine waar dit de aanschaf van materieel betreft. In dat laatste geval zou dan een eigen koers zijn gevolgd, waarbij een zekere autonomie zou bestaan ten opzichte van het door de politiek vastgestelde veiligheidsbeleid. Een interessante vraagstelling. De vraag is alleen of de uitwerking evenzo interessant is en tot valide resultaten leidt.

Verskillende modellen, meetschalen en periodiseringen moeten de theoretische basis leggen voor de beantwoording van de gestelde vraag. Buitenlands- en veiligheidsbeleid, evenals geweldschalen en strategieën, wapenontwikkelingen en -wedlopen worden geanalyseerd aan de hand van theorievorming over buitenlandse betrekkingen. Netwerkteorieën in de vorm van productie- en beleidsnetwerken vervolmaken dit theoretische kader.

Het relaas is al zo'n honderd pagina's gevorderd voordat de auteur echt van wal steekt met beschouwingen over vlootontwikkeling versus veiligheidsbeleid en een vrij gedetailleerde beschouwing over de verschillende scheepsbouwprojecten. Deze op secundaire literatuur gebaseerde beschrijvingen zijn heel adequaat, al zal een niet-ingewijde misschien enige moeite